

ALAIN MASKENS

Brusselaar Verzet u!

Voor Brussel, voor België en voor Europa

Essay

AIRÉDITION

ALAIN MASKENS

Brusselaar
Verzet
u!

Voor Brussel, voor België en voor Europa

Essay

Vertaling: VEERLE LINDEMANS EN THIERRY VANHECKE

ATRÉDITION

“L’histoire n’est qu’une occasion, qu’il s’agit de rendre féconde par une révolte vigilante.”

Albert Camus

“Het is de hoogste tijd duidelijk te maken dat de bevolking van Brussel niet zomaar kan worden herleid tot ‘Vlamingen’ enerzijds en ‘Franstaligen’ anderzijds... Brussel wordt steeds meer een internationale en complexe stad... Hoewel het een hele uitdaging is om met zo’n complexe situatie om te gaan, zou het absurd zijn om alles in een bicommunautair gareel te willen dwingen. Mits een goed bestuur is deze complexiteit een rijkdom waarop wij fier kunnen zijn en die een grotere dynamiek teweeg kan brengen in Brussel, in de naburige Gewesten en in heel Europa.” *

---

* Fragment uit de oproep “Nous existons! Wij bestaan! We exist!” uit 2006-2007, die door meer dan 10.000 Brusselaars werd ondertekend.

Brussel zou wel eens de sleutel kunnen zijn voor het Belgisch vraagstuk.

Brussel zou een uiterst belangrijke troef kunnen zijn voor de Europese constructie.

De voorwaardelijke wijze is hier echter geboden.

De Belgen een efficiënte en solidaire federatie bieden, de Europeanen een hoofdstad schenken waarom ze fier mogen zijn en die hun waarden weerspiegelt, de Brusselaars een kwalitatief hoogstaande toekomst bieden : daartoe heeft Brussel het potentieel. Ondanks de vele hindernissen die overwonnen moeten worden.

Vandaag echter kan ze dergelijke ambitie niet koesteren: haar politieke klasse is opgesplitst in Franstalige en Vlaamse partijen. De beslissingen die Brussel aangaan worden getroffen in Gent, Namen, Antwerpen, Bergen, Leuven, Waver of Bastenaken. Het ontbreekt aan leiderschap; aan visie!

Indien Brussel zich niet de middelen geeft om haar ambitie waar te maken, zullen de hindernissen nooit overwonnen worden. De kloof tussen rijke en arme buurten zal toenemen. Zo ook de kloof tussen Vlamingen en franstalige Belgen. Door de jaren heen zal de Belgische Staat alsmaar meer uiteenvallen, van federalisme over mat confederalisme, zuiver confederalisme tot de definitieve breuk. De Europese Unie zou dus in haar schoot, in haar eigen hoofdstad, een politiek model zien ontstaan dat identitaire criteria vooropstelt en die nationalistische terugplooiingsreflexen in de hand werkt voor gans haar territorium. Er gaan dan ook vele stemmen op om voor Europa een hoofdstad op te eisen die waardiger is en strookt met haar project.

De oplossingen liggen voor de hand, maar onmogelijk uit te voeren zonder een bewustwording van, en een sterke druk uitgeoefend door de burgers. Een druk die voldoende groot zou zijn om de Brusselse politieke klasse te verplichten de taalsplitsing eindelijk op te geven. Om zich ten volle als Brussels en meertalig op te stellen binnen het kader van een Belgische federatie, en niet als franstalige binnen een soort "Wallobruxië" of nederlandstalige in de schoot van Vlaanderen.

In de huidige politieke kontekst gaat het hier om een ware revolutie.

Daarom doe ik een oproep tot bewustwording en tot druk vanwege de Brusselse burgers, en van de Brusselse politieke vertegenwoordigers hoop ik op een ware revolutie. De tijd dringt!

BRUSSEL: POTENTIEEL EN UITDAGINGEN

Maar eerst enkele geheugensteuntjes.

Binnen de bestaande grenzen is het Brussels Gewest* kleiner in oppervlakte dan de steden Antwerpen of Namen, dan de gemeenten Bastenaken of Rochefort.

Op dit kleine territorium (161 km²; 0,5% van het nationaal grondgebied) treffen we een bevolking aan van 1.150.000 inwoners¹. Een bevolking die gekenmerkt wordt door belangrijke stromen die verregaande gevolgen hebben.

Bevolkingsexplosie en migraties

Ieder jaar onthaalt Brussels zo'n 32.000 vreemdelingen² meer. Ieder jaar worden er 19.000 kinderen geboren, wat, na aftrek van de overlijdens, een natuurlijke groei betekent van zo'n 9.500 inwoners.

Ieder jaar komen er studenten toe voor hun opleiding en om er een eerste job te vinden. Zoals in alle grootsteden, stromen er vele daklozen toe op zoek naar overlevingskansen. Tezelfder tijd vertrekken ieder jaar ook duizenden inwoners. Dit geldt onder meer voor middenklasseburgers met een goedbetaalde job, wanneer zij de mogelijkheid hebben om elders een goedkoper huis te verwerven in de Brusselse Rand, waar ook meer natuur te vinden is. Die in- en uitstromen tussen Brussel en zijn buurgewesten zorgen voor een daling met meer dan 20.000 inwoners per jaar³.

Deze afname wordt ruimschoots gecompenseerd door de toestroom vreemdelingen en door de natuurlijke groei: globaal berekend groeit de Brusselse bevolking jaarlijks met ongeveer 20.500 mensen: dat is de "demografische bevolkingsexplosie" waarover sprake. Die "boom" houdt een enorm potentieel in: Brussel is namelijk een jong Gewest, maar de "boom" zorgt ook voor tal van uitdagingen: bouw van woningen⁴, van kindercrèches, van scholen, van diensten allerhande, van transport- en vrijetijdsinfrastructuren, enz.

---

* De officiële benaming is 'Brussels Hoofdstedelijk Gewest'. Het is een van de gewesten die als gefedereerde entiteit in de Belgische Grondwet zijn ingeschreven. Zijn grondgebied omvat negentien gemeenten met een tweetalig statuut en ligt in het centrum van de voormalige provincie Brabant. In het vervolg van deze tekst zal ik de termen 'Brussel' of 'Brussels Gewest' hanteren.

Een uiterst diverse bevolking

Naast de eerder vermelde bevolkingsexplosie hebben deze permanente stromen, gespreid over tientallen jaren, geleid tot een uiterst gediversifieerde Brusselse bevolking: 33% van de inwoners zijn niet van Belgische nationaliteit⁵. Men spreekt er meer dan honderd verschillende talen⁶. De Brusselaars die in een uitsluitend franstalig gezin opgroeiden vertegenwoordigen nog maar 32% van de totale bevolking. Voor wat het Nederlands betreft gaat het nog om 7%. Ook hier, indien in goede banen geleid, betekent deze diversiteit een belangrijke troef voor Brussel. Maar het beheer hiervan is meteen ook een niet onafzienbare uitdaging.

Een enorm tewerkstellingsbekken ten bate van de drie gewesten

De economische activiteit in Brussel is goed voor ongeveer 715.000 banen. Meer dan de helft hiervan worden echter ingevuld door pendelaars⁷. Het gewest is dermate klein dat men reeds 'pendelaar' is wanneer men op zo'n acht km van de Grote Markt woont. Pendelaar zijn betekent dat men een job in Brussel heeft, dat men gebruik maakt van de Brusselse infrastructuur, maar dat men zijn belastingen betaalt in Vlaanderen of Wallonië. Belastingen die voor een deel worden gebruikt om het Vlaams Gemeentefonds of het Waalse Fonds des Communes te spijzen... fondsen die onder meer de armste gemeenten van de agglomeraties van... Antwerpen, Luik of Charleroi steun bieden.

De economische bedrijvigheid die plaatsvindt op het grondgebied van het gewest brengt 18,9% van het nationaal binnenlands product voort⁸. De diensteneconomie, de politieke of diplomatieke bedrijvigheid (Europese Unie en Navo), haar internationale roeping (congressen, Europese hoofdzetels van bedrijven, lobby-activiteiten), het universitair onderwijs, toerisme en de gezondheidszorg maken van Brussel een uiterst dynamisch gewest, zeg maar een "kleine wereldstad".

Rijke Rand, arm centrum

Per capita, betekent deze bijdrage aan het BBP dat Brussel als derde rijkste Europees gewest uit de bus komt, na het *Inner London*-gebied en het Groothertogdom Luxemburg⁹. Dit is vanzelfsprekend een theoretische constructie. Zoals eerder aangegeven vloeit de rijkdom die gelinkt is met het BBP hoofdzakelijk

naar de Vlaamse en Waalse gemeenten van de Rand, waar de werkloosheidsgraad heel laag is (4%) en waarnaar de Brusselse middenklasse vertrokken is, met een job in Brussel op zak¹⁰. Hier zoals vaak elders heeft de armoede, jazelfs grote armoede zich in het centrum gevestigd van deze grote en rijke agglomeratie: vijf van de zes armste Belgische gemeenten zijn in het gewest gevestigd¹¹. Op het grondgebied van de negentien gemeenten bereikt de werkloosheidsgraad 17,5% van de bevolking¹² (tegenover 4,6% in Vlaanderen en 10,1% in Wallonië). De jeugdwerkloosheid ligt zelfs op 36,4%. Maar tussen de negentien gemeenten onderling treffen we eveneens zeer grote verschillen aan. Het grootste deel geprecariseerde bevolkingsgroepen treft men aan in enkele wijken, waar soms slechts één jongere op twee werkt.

Onderwijs, asiel voor nieuwkomers: het falen van het communautair systeem

De Belgische maatschappij biedt weinig kansen aan de jongeren en gezinnen uit deze buurten om het waar te maken. De integratie van immigranten berust op geen enkel coherent plan, en het onderwijs in Brussel zorgt niet voor het wegwerken van de ongelijkheden bij de geboorte. Bovendien is discriminatie bij de beroepswerving hoegenaamd aanwezig¹³, en deze vaststelling geldt ook vanaf het onthaal in kinderkribbes en op school.

Het Brussels Gewest onthaalt meer dan éénderde van de in België toekomende nieuwkomers, zonder dat het de middelen ontvangt om ze op een correcte wijze te integreren. De twee sleutels tot een geslaagde integratie zijn enerzijds de asielpolitiek en anderzijds het onderwijs. Beide bevoegdheden behoren tot de Gemeenschappen. Voor wat de asielpolitiek betreft zal de nieuwkomer dus moeten kiezen tussen een nederlandstalig en een franstalig stelsel! Voor wat het onderwijs betreft, zijn de Vlaamse regering en de regering van de Franse gemeenschap aan zet. Twee verschillende regeringen dus, die aangestuurd worden door politieke krachten van buiten Brussel¹⁴, die niet vertrouwd zijn met de specifiek Brusselse problemen en die vaak onderling op oorlogsvoet leven. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat het Brussels onderwijs bij de allerslechtste van de "industriële landen" hoort. De degradering naar alsmear slechtere vakrichtingen, de jaren die moeten worden overgedaan, het afhaken en de kloof tussen "elitescholen" en "achtergestelde scholen" bieden maar weinig hoop vooruit te raken aan preciaire gezinnen. In Brussel heeft een jongere op twee reeds een jaar overgedaan wanneer hij

het middelbaar onderwijs haalt. Een jongen op vijf en een meisje op zes hebben op dat ogenblik reeds een achterstand van twee jaar opgelopen. Ongeveer een jongen op vier en een meisje op zes verlaten het hoger middelbaar onderwijs zonder diploma op zak. Deze verhoudingen verschillen wel sterk van de ene gemeente tot de andere: ze liggen inderdaad merkkelijk hoger in de armste gemeenten¹⁵. Nochtans; wat een hoop, wat een potentieel bij de Brusselse jeugd, die Stromae's, Kompany's of Nabil ben Yadir's heeft voortgebracht, wetende dat Brussel ook het jongste Gewest van het land is.

Brussel karakteriseert zich dus door enerzijds een enorm potentieel maar anderzijds door enorme uitdagingen. Dringende en zware uitdagingen, want achter de cijfers schuilen mensenlevens. De degraderingen, het falen, de werkloosheid leiden tot geteisterde, wanhopige gezinnen. Discriminaties doen hoop en moed sneuvelen.

Een passiviteit die verontwaardigt

Wat aanspreekt, wat revolteert, is dat er nog steeds geen globaal plan bestaat, met voldoende ambitie en vastberadendheid om deze uitdagingen op een correcte en doeltreffende manier aan te pakken¹⁶.

De cruciale werven van een dergelijk plan werden reeds geïdentificeerd naar aanleiding van de Staten-Generaal die in 2009 door de civiele maatschappij werden gehouden¹⁷

- “- profiteren van de ‘city boom’ om van Brussel een duurzame stad te maken – een succesvolle stad dicht haar sociale kloof – een visie voor Brussel: de hoofdstad van Europa worden;
- kiezen voor een nieuw, efficiënt en vertrouwenwekkend bestuur;
- de grootste troef van Brussel uitspelen: haar jeugd.”

Maar de institutionele structuren die Brussel worden opgelegd verhinderen deze ambitie.

INGEWIKKELDE EN ONDOELTREFFENDE STRUCTUREN ALS GEVOLG VAN TAALCONFLICTEN UIT HET VERLEDEN

Zeven regeringen

De bevoegdheden en verantwoordelijkheden voor dit zakdoek-territorium dat gevormd wordt door 's lands negentien tweetalige gemeenten worden verdeeld onder niet minder dan zeven "regeringen"* en administraties:

- de Vlaamse regering, voor een deel van de 'gemeenschapsmateries'¹⁸;
- de regering van de Franse Gemeenschap, voor een deel van de 'gemeenschapsmateries'¹⁹;
- de regering van het Brussels gewest, voor de 'territoriale materies'²⁰;
- de regering ("college") van de Commission communautaire française (Cocof) voor een deel van de gemeenschapsmateries²¹;

---

* U vindt een gedetailleerde beschrijving van de zeven regeringen en hun bevoegdheden in de eindnoten 18 tot 23. Hieronder herhaal ik de basisstructuur van de Belgische federale staat.

1. Alle Belgische gemeenten hebben een taalstatuut (Franstalig, Nederlandstalig, Duitstalig of tweetalig Frans-Nederlands).
2. De Belgische federatie omvat drie gewesten, die bevoegd zijn voor de grondgebonden materies (infrastructuur, mobiliteit, economie...) op hun respectieve grondgebied: de Nederlandstalige gemeenten voor het Vlaams Gewest, de Franstalige en Duitstalige gemeenten voor het Waals Gewest, en de tweetalige gemeenten voor het Brussels Gewest.
3. Daarnaast omvat de Belgische federatie ook drie gemeenschappen: de Franse Gemeenschap, de Vlaamse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap, bevoegd voor de zogenaamde 'culturele' materies (cultuur en onderwijs, maar ook jeugd, sport...) en de 'persoonsgebonden' materies (gezondheid, 'bijstand aan personen') op het grondgebied van de gemeenten met het overeenstemmende taalstatuut. Bovendien zijn de Vlaamse en de Franse Gemeenschap ook bevoegd op het grondgebied van de tweetalige gemeenten, met name in het Brussels Gewest. Op Brussels grondgebied zijn dus zowel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (voor de grondgebonden materies) als de Franse en de Vlaamse Gemeenschap (voor de culturele en persoonsgebonden materies) bevoegd.
4. De uitoefening van een deel van de bevoegdheden van de Franse Gemeenschap op Brussels grondgebied werd afgestaan aan een intra-Brusselse Franstalige instelling, de Franstalige Gemeenschapscommissie.
5. De uitoefening van de bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap op Brussels grondgebied werd toevertrouwd aan een intra-Brusselse Nederlandstalige instelling, de Vlaamse Gemeenschapscommissie.
6. Tot slot is er in Brussel nog de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, die bevoegd is voor welbepaalde persoonsgebonden materies: maatregelen die rechtstreeks betrekking hebben op personen en structuren die men niet in één specifieke gemeenschap kan onderbrengen, de zogenaamde 'bicommunautaire instellingen'.

- de regering (“college”) van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) voor een deel van de gemeenschapsmateries²²;
- het college van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) voor een deel van de gemeenschapsmateries²³;
- de federale regering voor de federale materies, waaronder de sociale zekerheid.

Deze opdeling van bevoegdheden in functie van de “taal” van de betrokken personen of organisaties, die een gevolg is van taalconflicten uit het verleden, hebben nog maar weinig zin in dit gewest waar, zoals gezegd, meer dan honderd talen naast elkaar gesproken worden. Uiteraard is het belangrijk om uitmuntend presterende administratieve diensten in (ten minste) de twee officiële talen* van het gewest te verzekeren, maar tevens moeten de getroffen maatregelen om aan deze verwachtingen tegemoet te komen functioneel zijn en zeker geen bron van meer gecompliceerdheid, verspilling of verlamming.

Het kan onmogelijk voldoende herhaald worden, maar de institutionele maatregelen die voortvloeiden uit de “communitarisering” van de conventies en bevoegdheden te Brussel:

- verbieden de Brusselse regering om scholen op te richten of te steunen²⁴;
- verhinderen dat er een tweetalig scholennet wordt opgezet²⁵;
- verbieden de Brusselse regering om kinderkribben op te richten of te steunen²⁶;
- verbieden de Brusselse regering om een daadwerkelijk jeugd- en sportbeleid uit te werken²⁷;
- verplichten de sportclubs, indien zij subsidies willen ontvangen, om in één enkele taal te functioneren;
- verhinderen de Brusselse regering om een logisch onthaal van nieuwkomers op te zetten²⁸;
- verbieden de Brusselse regering om een gewestelijke meertalige televisiezender op te starten²⁹;
- leggen een nodeloos kostbaar parlement met negenentachtig verkozenen op³⁰;
- verbieden de oprichting van tweetalige kieslijsten voor de gewestverkiezingen;
- verplichten de ambtenaren en de verkozenen om definitief te kiezen voor één taal: het Nederlands of het Frans³¹;
- verbieden de burgers, die dat zouden wensen, om een tweetalige identiteitskaart te verkrijgen;

---

* Het zou nuttig zijn daar het Engels aan toe te voegen.

- bieden Brusselaars geen waarborg op vertegenwoordigers in het Europees Parlement³²;
- leggen communautaire structuren op die duur zijn, complex en weinig doorzichtig voor de burger.

Vastgesteld moet worden dat de beslissingen die in de zesde staatshervorming werden getroffen geenszins de hogervermelde beperkingen en aberraties van de baan ruimen³³. Erger nog, de hervorming van de Senaat zorgt ervoor dat Brusselaars niet als dusdanig vertegenwoordigd zullen zijn, maar Brusselse senatoren enkel zullen aangewezen worden door parlementaire groepen die tot een taalgroep behoren³⁴. De nieuwe Senaat zal dus communautair van aard zijn. Onrustwekkend, wanneer men weet dat het net in dat gremium is dat de denkoefening over een zevende staatshervorming (zoals reeds aangehaald door CD&V) zal plaatsvinden.

Een onevenwichtige verhouding Gewest/gemeenten

Naast deze zeven regeringen hangt het Brussels Gewest ook voor een niet onaanzienlijk deel af van de welwillendheid van de negentien burgemeesters. Brusselse politici zijn inderdaad in de eerste plaats municipalisten. De verdediging van de belangen van hun gemeente primeert op welk gewestelijk project ook. Eén jaar voor het einde van de gewestelijke legislatuur 2009-2014 hebben drie ministers van de regering ontslag genomen om de leiding over te nemen van een gemeente. Tweeëndertig van de negenentachtig leden van het Gewestparlement cumuleren deze functie met een uitvoerend gemeentelijk mandaat (burgemeester of schepenen).

Aangezien de negentien gemeenten de facto een groot stadsgewest vormen, zou het logisch zijn dat het gewestniveau over een ruime macht zou beschikken, tegenover gemeenten die eerder zouden moeten instaan voor buurtdiensten³⁵. Naar aanleiding van de zesde staatshervorming vond er een kleine herschikking naar meer evenwicht plaats³⁶. Maar elke betekenisvolle vooruitgang op dit vlak wordt onmogelijk gemaakt door communautaire ingevingen³⁷. De vertegenwoordiging op gemeentelijk vlak is evenredig met de uitgebrachte stemmen; en er zijn geen taalquota in de colleges van burgemeester en schepenen. Daarentegen bestaat er een gewaarborgde vertegenwoordiging van zeventien "Nederlandstalige" vertegenwoordigers (voor tweeënzeventig "Franstaligen") in het Brussels parlement, en de regering is paritair samengesteld (op de minister-president na). Vandaar de vrees van sommige franstalige partijen om meer bevoegdheden te zien verhuizen naar een machtsniveau waar de Vlaamse partijen in Brussel omzeggens over een vetorecht beschikken.

Een inadequate gewestgrens

Een bijkomende hindernis voor de ontplooiing van de hoofdstad van België en van Europa is de onaangepaste gewestgrens. Die vaagt de duizendjarige territoriale band met Brabant gewoon van tafel. Die grens is een doordruk van de taalgrens (alweer de obsessie van de taalaanhorigheid) en splitst op arbitraire wijze het arme centrum van de rijke periferie af. Ze werd opgesteld zonder analyse van de werking van de betrokken geografische zone, waardoor een coherent beheer verhindert wordt van tal van materies, waaronder de mobiliteit (Brussel is 's werelds nummer één van verkeersopstoppingen!), het leefmilieu, de economische ontwikkeling of nog de veiligheid. Zo worden aanzienlijke Brusselse bevolkingsgroepen aan de willekeur overgeleverd van de beslissingen van een naburige regering, die doorgaans maar weinig geneigd is om overleg te plegen met de Brusselse regering.

Vastgesteld dient te worden dat er een fundamentele verwarring is ontstaan binnen het openbaar debat over de grens van het Brussels gewest. In dit debat is men allereerst bekommerd om de *taalgrens* en het zijn dan ook in eerste instantie taalcriteria die in overweging werden genomen bij het streven naar een correct compromis tussen de betrokken partijen. Voor een goed begrip: het is niet één, maar het zijn drie grenzen die het centrale gewest van het land omringen. De eerste is inderdaad van *taalkundige* aard. Ze onderscheidt de negentien Brusselse gemeenten met een tweetalig statuut van de buurgemeenten met zuiver nederlandstalig statuut (al dan niet met faciliteiten). De tweede is van *gewestelijke* aard: ze begrenst de grondgebieden waarop respectievelijk het Brussels en het Vlaams gewest hun bevoegdheden uitoefenen. De derde tenslotte scheidt de grondgebieden waarop de Vlaamse en de franstalige gemeenschappen hun bevoegdheden uitoefenen.

De zoektocht naar een rechtvaardige en duurzame oplossing moet niet alleen een aanvaardbaar compromis bevatten op taalkundig en communautair vlak; het moet die ook vinden inzake gewestelijke evenwichten: verdeling van de grondgebieden, van de rijkdommen en een billijk beheer inzake territoriale materies. Jammer genoeg wordt in België het debat over de grenzen voortdurend bevuild door de taalkwestie. Vandaar dat, wanneer een franstalige partij – zonder bijkomende precisering – de Brusselse grenzen vraagt te verleggen, we haast vanzelf begrijpen dat het vooral om de “taalgrens” zou gaan, met als gevolg dat Vlaanderen verontwaardigd reageert ten opzichte van wat het beschouwt als een nieuwe uitbarsting van francofoon imperialisme. Waaruit dan

weer volgt dat de Vlaamsnationalisten punten scoren. Maar belangrijker: het biedt hen de mogelijkheid om het onrechtvaardige en onaangepaste karakter van de contouren van de *gewestgrens* te verdoezelen.

Dit belangrijk punt heb ik ten gronde besproken in het online-artikel dat ik daaraan heb besteed³⁸. Ik pleit er voor dat de twee dimensies – respect van de talen en gewestelijke evenwichten – beide in acht zouden worden genomen bij het zoeken naar een rechtvaardige oplossing. Zodoende zou men de *gewestgrens* kunnen aanpassen door meerdere randgemeenten bij het Brussels gewest te voegen, zonder hun taalstatuut te wijzigen, waardoor men ook niet raakt aan de *taalgrens*. Deze oplossing is bijvoorbeeld van toepassing in Zwitserland, waar meerdere kantons gemeenten met een onderling verschillend taalstatuut hergroeperen, meer bepaald Franstalig, Duitstalig en tweetalig.

Politieke krachten die stoelen op taalidentiteit

Tenslotte is de organisatie van de politieke krachten op dezelfde leest geschoeid. Aansluitend bij de taalrellen uit de jaren '60 hebben de nederlandstalige leden van de parti social chrétien (in 1968) de nationale PSC/CVP verlaten om een zelfstandige christelijke volkspartij op te richten, de CVP (heden CD&V). Liberalen en socialisten zouden snel daarop dezelfde weg inslaan (respectievelijk in 1972 en 1978). De ecologische beweging evolueerde niet naar één, maar naar twee groene partijen, de ene Vlaams, de andere franstalig. Uit dit alles volgt dat er in Brussel twee socialistische partijen naast mekaar leven, twee liberale partijen, twee groene partijen en twee christelijk/humanistische partijen. De Brusselse leden van deze partijen zijn vanzelfsprekend een minderheid binnen hun respectieve fracties, die allereerst Vlaams of franstalig zijn. Daarnaast bestaan er enkele partijen die uitsluitend stoelen op één taalaanhorigheid, zoals NV-A dat van Brussel de hoofdstad wil maken van een republiek Vlaanderen, of het FDF dat er – met anderen – van droomt om van Brussel de hoofdstad te maken van een franstalige natie bestaande uit Wallonië en Brussel ("Wallobruxië?"). Geen enkele van deze partijen vertegenwoordigen dus de voltallige Brusselaars. Ze zijn en blijven in eerste instantie Vlaams of franstalig. Daarna slechts komt de ideologische kleuring (rood, groen, blauw of oranje). Het zijn geen Brusselaars³⁹!

EEN ONMOGENLIJKE AMBITIE

Hoe kan je, binnen dergelijke kontekst, een ambitieus project voor Brussel koesteren?

Een uitgesproken regionale ambitie vereist:

- een helder regionaal leadership,
- een gezamenlijk regionaal project,
- een sterke civiele adhesie, evenals
- solidariteit tussen alle bewoners.

Welke gewestelijke ambitie, indien Brussel afhangt, al naar gelang de situatie, van zeven verschillende regeringen?

Welke gewestelijke ambitie, indien geen enkele Brusselse partij opkomt met een visie die geldt voor *alle* burgers van het gewest?

Welke gewestelijke ambitie, indien de Brusselse politieke verantwoordelijken hun loopbaan te danken hebben aan partijen die claimen enerzijds tot de *Vlaamse natie*, en anderzijds tot het *front francophone Wallonie-Bruxelles* te behoren?

Welke gewestelijke ambitie, indien Brusselse verantwoordelijken geen vat hebben op de dramatische toestand van hele panden van het onderwijs, die onderworpen zijn aan het gezag van de Gemeenschappen en dus niet aan die van het Brussels Gewest?

Verder: welk leiderschap, welke visie indien, al naargelang de materies, de Brusselaars onder de bevoegdheid vallen van drie verschillende minister-presidenten, waarvan twee Brusselvreemd zijn?

Welke burgerlijke aanhang, welke burgerlijke solidariteit, wanneer de keuze die aan de kiezer wordt geboden zich beperkt tot partijen die zich uitsluitend richten tot slechts een deel van de bewoners, op basis van een identiteitscriterium, met name de taal?

Welke burgerlijke aanhang, welke burgerlijke solidariteit, indien degenen die toekomen onmiddellijk moeten kiezen tussen een van de twee gemeenschapsnetten?

Welke burgerlijke aanhang, welke burgerlijke solidariteit, indien de als Belg geboren ook verplicht zijn om te kiezen tussen een identiteitskaart die in het Nederlands dan wel in het Frans is opgesteld?

Welke aanhang van de burgers, welke burgerlijke solidariteit, indien Brusselaars geen gezamenlijke culturele ruimte mogen opstarten en geen recht hebben op gezamenlijke gewestelijke media?

BELGIË REDDEN

Maar het gaat niet enkel en alleen om Brussel. Men moet geen doorwinterd strateeg zijn om in te zien dat de institutionele en politieke splitsing van het land in twee gemeenschappen en op taalbasis langzamerhand en onafwendbaar België naar een breuk leidt, langsheen de taalgrens.

Dit proces, dat haar oorsprong vindt in de breuk, in 1968, van de christelijke volkspartij, is sindsdien nooit meer stil blijven staan. De discussie werd door twee partijen gevoerd, Vlaams front tegenover franstalig front, en leidde tot het verder uiteendrijven van wat nog herenigde, los van de talen: Brabant, NIR, BHV, de grote sportfederaties, de plantentuin van Meise...

Middelpuntvliedende koppigheid, taalverkramptheid, weigering tot openheid: de voorbeelden zijn legio, zowel aan de ene kant als aan de andere. Ter herinnering: naar aanleiding van de debatten over de vastlegging van de grenzen van de Brusselse agglomeratie in 1963, weigerden de Walen dat deze zich zou uitstrekken tot Terhulpen, Woutersbrakel of Waterloo, met als argument dat men faciliteiten zou moeten toekennen aan de nederlandstaligen die op het grondgebied van deze gemeenten leven⁴⁰. En de Vlaamse overheid weigert nog altijd elke officiële steun aan franstalige culturele manifestaties op haar grondgebied.

Een ommekeer zal slechts tot stand kunnen komen via een sterk Brussels project dat erin lukt om de zwart-wit logica van de taalgemeenschappen te doorbreken. Een project dat aantoont dat solidariteit culturele barrières kan overstijgen en dat voorstelt samen te werken met de twee andere gewesten binnen het kader van een evenwichtig federalisme. Een project dat de annexering van Brussel door één van haar burenen onmogelijk maakt. En die tevens het cobestuur van de Brusselaars door een confederatie – die zou bestaan uit Vlaanderen en Wallonië – onmogelijk maakt.

Maar moet België werkelijk gered worden?

De voorstanders van een onafhankelijk Vlaanderen beschouwen dergelijke onafhankelijkheid als een vanzelfsprekende evolutie, in een Europees kader dat tal van nationale bevoegdheden overneemt. Dit theoretisch standpunt houdt evenwel geen rekening met het feit dat Europa vandaag nog niet over de bevoegdheden beschikt die het zou toelaten om ware solidariteitsmechanismen in het leven te roepen tussen de Gewesten of Landsstaten die er

lid van zijn. Bovendien is ze er voorlopig niet in geslaagd om de financiële, sociale en fiscale stelsels van de verschillende lidstaten te harmoniseren. België heden opsplitsen zou meteen de verregaande solidariteit en harmonisatie, die langzaam en geduldig werd uitgewerkt binnen de Belgische staat, teniet doen, en dit op een tijdstip waarop die nog niet bestaan op Europees niveau.

Anderzijds zou een splitsing van het land op basis van de gesproken taal volledig haaks staan op de wensen van de bevolking. Al de in de tijd gespreide opiniepeilingen geven aan dat de overgrote meerderheid Belgen een scheiding verwerpen. En de Brusselaars hebben duidelijk gemaakt dat ze geen aansluiting willen noch bij een Vlaamse staat, noch bij een franstalige natie: ze noemen zich in eerste instantie... Brusselaar en Belg⁴¹.

Tenslotte, om even de mogelijke splitsing van België terzijde te laten, is het van het grootste belang om de weg te effenen voor een coherent en vereenvoudigd institutioneel systeem, waarbij moet gebroken worden met het huidige systeem, haar dubbelzinnigheden en haar ingewikkeldheid⁴².

VERSTERKING VAN DE EUROPESE CONSTRUCTIE

Dat de Belgische instellingen op drift zijn, heeft niet alleen negatieve gevolgen voor Brussel maar is ook bepalend voor Europa.

Europeanen die in Brussel aankomen, worden (vooral als ze met de trein reizen!) onmiddellijk geconfronteerd met het gebrek aan visie en ambitie van het Brussels Gewest, dat nochtans de eer heeft om de belangrijkste Europese instellingen te herbergen. Ze worden geconfronteerd met een weinig ambitieuze ruimtelijke ordening, een weinig aantrekkelijke stedenbouw, een zwak beleid op het vlak van armoedebestrijding en openbare werken, en een versmachte mobiliteit. Ze vinden er geen verwijzing naar de naties die steeds weer blijven kiezen voor Brussel als hoofdstad van Europa. Brussel biedt geen spiegel van de Europese waarden. Vandaag is Brussel niet het schrijn dat de hoofdstad van Europa verdient.

Maar er is erger en verraderlijker. België en Brussel, de hoofdstad van Europa, zijn het podium van een waar anti-Europees beleid, van een proces van fragmentering en desolidarisering op basis van identiteit. Fragmentering en desolidarisering van België op basis van taal. Fragmentering en desolidarisering van Brabant op basis van taal. Institutionele fragmentering van het Brussels

Gewest op basis van taal. Dat een dergelijk proces in het hart van Europa plaatsvindt, is jammer genoeg een sterk signaal naar al wie, in Europa maar ook daarbuiten, zijn politieke macht baseert op een op zichzelf terugplooiën van de etnische, taal- of religieuze identiteit⁴³.

Nochtans heeft de Europese constructie nood aan een solidaire burgerschap dat de sociale en taalbarrières overstijgt, aan een hoofdstad die getuigt van openheid tegenover alle culturen. Brussel moet een plek worden waarop elke Europese burger fier kan zijn. Een gastrijke plek. Een plek waar al onze culturen worden gepromoot. Een inspirerende, menselijke plek. Een plek waar de waarden die Europa aan de wereld te bieden heeft, overal weerspiegeld zijn⁴⁴.

AFSCHAFFING VAN DE GEMEENSCHAPPEN

Hoe kunnen we ervoor zorgen dat we niet verder afdrijven van Brussel, België en Europa? Hoe kunnen we de Belgen een efficiënte en solidaire federatie schenken? Hoe kunnen we de Europeanen een hoofdstad schenken waarop ze fier zijn en die hun waarden weerspiegelt? Hoe kunnen we alle Brusselaars een kwaliteitsvolle toekomst schenken?

Het antwoord is eenvoudig maar gaat radicaal in tegen het credo van de politieke partijen van vandaag. ***In hun hoedanigheid van deelstaat moeten de taalgemeenschappen worden afgeschaft.*** Zonder het belang van de promotie van onze landstalen te miskennen, ***stellen we dat taalidentiteit niet langer de basis van onze staatsindeling mag uitmaken.*** België heeft met Libanon en Bosnië gemeen dat het zijn staatsstructuur gedeeltelijk op persoonsgebonden (in plaats van territoriale) criteria baseert. Een dergelijke aanpak versterkt de etnische en culturele verschillen, in plaats van het gemeenschappelijke burgerschap van de bewoners van eenzelfde grondgebied te bevorderen.

Eigenlijk is het concept van 'gemeenschap' in de Belgische politieke context een illusie. In principe verwijst 'gemeenschap' naar de culturele banden tussen individuen en naar het personenrecht. Hier echter heeft men het personenrecht geterritorialiseerd, en heeft men aan de culturele banden grenzen opgelegd! De Franse Gemeenschap mag de Franse cultuur enkel promoten op het grondgebied van het Waals en het Brussels Gewest. De Vlaamse

Gemeenschap van haar kant mag haar cultuur slechts promoten op het grondgebied van het Vlaams en het Brussels Gewest. De Nederlandstaligen in Wallonië en de Franstaligen in Vlaanderen blijven dus in de kou staan!

Het Belgische concept 'culturele gemeenschap' is niet alleen een illusie maar ook een mystificatie: Vlaanderen heeft de gewestelijke en gemeenschapsbevoegdheden in één instelling bijeengebracht, met één regering en één parlement. Het Vlaamse beleid kent daardoor een grotere coherentie. Zo ook heeft het Vlaams Gewest van Brussel⁴⁵ zijn hoofdstad gemaakt, ofschoon die stad buiten zijn grondgebied ligt! Een deel van de Vlamingen is slechts in het personenrecht geïnteresseerd indien het wordt toegepast op een ander grondgebied dan het Vlaamse. Naar het grondgebonden recht verwijzen ze dan weer uitsluitend als het om hun eigen grondgebied gaat.

De strategen van Vlaanderen willen het gemeenschapsmodel behouden, dat de taalgrens steeds meer tot een staatsgrens doet evolueren en dat onvermijdelijk zal leiden tot een gezamenlijk beheer van Brussel door de twee gemeenschappen (door de Vlaamse regering dus). Het gemeenschapsmodel is als het ware een tussenstap die uiteindelijk zal resulteren in de opsplitsing van het land in twee delen.

De Franstalige partijen doen al geruime tijd zonder nadenken mee aan het spel met twee spelers zoals Vlaanderen het heeft gewild. Jarenlang al trekken ze de kaart van afwijzing en frontvorming. Tegelijk echter blijven ze geloven in de voogdij van de gemeenschappen over een hele reeks domeinen van het Brussels openbaar leven. Wat dat principe betreft, willen ze geen duimbreed wijken. Op die manier dragen ze bij aan het beeld van een België dat uit twee entiteiten bestaat en de scheidingsprocedure in gang heeft gezet.

De situatie kan maar worden gedeblokkeerd als we evolueren naar een federalisme dat enkel op de gewesten is gestoeld⁴⁶. Schematisch weergegeven blijven de gewesten dan als enige deelstaten over. Die zouden evenwaardig zijn, dezelfde rechten hebben en solidair zijn met elkaar. Elk gewest zou binnen zijn grondgebied bevoegd worden voor de gemeenschapsmateries. In Brussel zouden daar de bevoegdheden van de VGC, de Cocof en de GGC bijkomen⁴⁷.

EEN EVENWICHTIG GEWESTELIJK MODEL WAAR TAALTERRITORIALITEIT EN CULTUURPROMOTIE GEHANDHAAFD BLIJVEN

We mogen het kind niet met het badwater weggooien. Ook in het geval van een territoriaal, niet-gemeenschapsgebonden federalisme moeten we de twee officiële talen van het gewest beschermen en promoten. Indien we de gemeenschappen in hun hoedanigheid van deelstaat afschaffen, is het belangrijk dat we de taalterritorialiteit behouden en de instellingen in stand houden die onze nationale culturen promoten.

Volgens het principe van de taalterritorialiteit heeft elke gemeente van het koninkrijk een specifiek taalstatuut dat de basis vormt van de administratieve activiteit op het gemeentelijke grondgebied. Dat is een belangrijke verworvenheid: het territorialiteitsprincipe is het beste instrument om een taal te doen standhouden indien ze dreigt te verdwijnen door de aanwezigheid van andere talen⁴⁸. Die verworvenheid moeten we behouden door middel van beschermende maatregelen op federaal niveau.

Indien een cultuurgemeenschap taalgebonden is, kan de taal die aan die cultuur verbonden is, door de gemeenschap worden gepromoot. Een dergelijk promotiebeleid moet voldoende slagkracht hebben. Het is echter absurd om dat promotiebeleid te beperken tot een bepaald gewest. En het is overdreven om de cultuurgemeenschappen te beschouwen als deelstaten die een impact hebben op een veelheid aan maatschappelijke domeinen.

In feite gaat ons model uit van de drie basisinstrumenten van het Belgische federalisme zoals die door de Grondwet⁴⁹ zijn bepaald. De instrumenten spelen er echter opnieuw hun oorspronkelijke rol en kunnen zo beter worden gevaloriseerd:

- het gewest is de territoriale basistentiteit voor de administratieve en politieke organisatie; alle inwoners zijn er welkom en worden tot burgerparticipatie aangezet;
- het taalgebied en de taalwetgeving, onder federale voogdij, zijn instrumenten die de bescherming garanderen van de drie landstalen tegen interne concurrentie en externe druk;
- de cultuurgemeenschap wordt ingezet voor taalpromotie en belichaamt de band tussen personen die dezelfde taal (of talen⁵⁰) spreken.

Het Vlaams nationalisme en het Franstalig communautarisme lijken die drie niveaus onder één enkele noemer te willen plaatsen:

ze beogen een zekere homogeniteit door zowel grondgebied als macht aan een taalgemeenschap toe te kennen – en terloops Brussel te annexeren of te controleren. Ons lijkt het echter van het grootste belang om de rol van elk van die drie niveaus correct in te vullen.

Binnen de huidige Belgische context zou het model dat we voorstellen een ware revolutie ontketenen.

WIE ZAL DE REVOLUTIE LEIDEN?

Zeker niet de Vlaamse politieke wereld, die op zijn grondgebied een unieke machtsstructuur heeft uitgetekend en zich bovendien een ruime vertegenwoordiging op Brussels grondgebied heeft toegemeten. De huidige staatsindeling past perfect in het Vlaamse kraam en de communautaire logica maakt deel uit van het credo der Vlaamse politici.

De Waalse politieke wereld zal het evenmin doen. Ook al zijn er nadelen verbonden aan het feit dat de territoriale en de per-soongebonden bevoegdheden aan Waalse zijde niet onder één beslissingsorgaan vallen, toch valt elk van de Waalse gemeenten onder één enkele gemeenschapsinstelling. Bovendien is de minister-president van het Waals Gewest tevens minister-president van de Franse Gemeenschap*. Binnen de – hoofdzakelijk in Wallonië gevestigde – oligarchieën die heersen over de Franstalige partijen, zijn velen alles behalve ongelukkig met het huidige communautaire systeem en de macht van de gemeenschappen over het Brussels Gewest. Is dat verwonderlijk?

Uiteindelijk zijn het Brussels Gewest en de Brusselaars de eerste slachtoffers van de verholen gevolgen van het taalcommunautarisme. Het is dan ook aan de Brusselse politieke wereld om aan de suprematie van de gemeenschappen een halt toe te roepen.

Binnen het huidige systeem beschikken de Brusselse politici daartoe niet over de nodige hefboomen: ze zijn bij een van de Vlaamse of Frans-Waalse partijen ingelijfd. De zesde staatshervorming heeft voor Brussel geen diepgaande verbeteringen met zich meegebracht. De eerder opgesomde beperkingen** blijven bestaan.

---

* op het moment dat ik deze tekst schrijf, in februari 2014

** zie p. 9

Het gezamenlijk beheer door de gemeenschappen inzake cultuur-, sport-, jongeren- en inburgeringsbeleid blijft gehandhaafd. De uitvoering van de zesde staats hervorming maakt het Brusselse beleid er veeleer complexer dan eenvoudiger op⁵¹.

HET VERTREK PUNT: DE *BRUSSELSE* POLITIEKE WERELD

De aanzet moet dus worden gegeven door de Brusselse politieke verantwoordelijken, die zich niet langer op basis van taal maar op gewestelijke basis dienen te organiseren: op basis van territorium en niet van identiteit. Ze zullen de eentalige rangen moeten verlaten om in Brussel twee(meer)talige lijsten samen te stellen, waarmee ze zich tot *alle* Brusselaars richten. Eén enkele socialistische partij, één enkele liberale partij, één enkele groene partij, één enkele christendemocratische partij. Die Brusselse partijen kunnen dan aan de Vlaamse, Waalse en Duitstalige politici voorstellen om hun krachten per politieke familie te bundelen en op federaal niveau een coherent en solidair project uit te bouwen, dat getuigt van respect voor alle gewesten.

Dát is de historische opdracht waarop de Brusselse politieke vertegenwoordigers zich dringend moeten toeleggen.

DE *BRUSSELSE* BURGERS MAKEN DE WEG VRIJ

De burgermaatschappij heeft een grote voorsprong op de politieke wereld⁵².

We mogen niet vergeten dat de belangrijkste belangengroepen in Brussel op territoriale en niet op communautaire basis georganiseerd zijn. We denken daarbij aan de vakverenigingen (ABVV, ACV en ACLVB) maar ook aan het patronaat (het huidige BECI).

Laten we ook het KunstenFestival des Arts niet vergeten (dat in 1994 werd opgericht) en de Zinneke Parade (waarvan de eerste editie uit 2000 stamt). Beide twee(meer)talige initiatieven spruiten voort uit het culturele en verenigingsleven en hebben zich in administratieve bochten moeten wringen om hun voortbestaan te verzekeren, over de communautaire grenzen heen⁵³.

Vergeten we ook het Brussels Manifest niet, dat al in 2003 de volgende waarschuwing uitte:

"Er is een enorme discrepantie ontstaan tussen de realiteit van het Brussel van vandaag – een groot, meertalig en multicultureel gewest - en de huidige Belgische instellingen, die in de jaren 1950-80 werden geconstrueerd uit de hoofdzakelijk bicommunautaire taalkloof. Die taalkloof is vandaag de dag door de feiten achterhaald, maar blijft niettemin voortbestaan en brengt voor de Brusselse bevolking een aantal ongunstige gevolgen mee, waaraan verholpen moet worden."

Volgens het Manifest moesten de instellingen worden aangepast om

" ... meertalig onderwijs, interculturele activiteiten, meertalige Brusselse openbare diensten en media te ondersteunen."

Bovendien riep het Manifest de Brusselse politieke verantwoordelijken op

" ... om de bicommunautaire taalkloof op te geven en zich te organiseren te midden van de Brusselse bewegingen, die werkelijk representatief zijn voor de Brusselse gemeenschap."

In 2006 ging het initiatief *Brussels Studies* van start, een online tijdschrift in drie talen, met academische bijdragen over Brussel⁵⁴.

Eind 2006 – begin 2007 ondertekenden meer dan 10.000 Brusselaars de oproep "Nous existons! Wij bestaan! We exist!", waarin ze stelden dat

"... de bevolking van Brussel niet zomaar kan worden herleid tot 'Vlamingen' enerzijds en 'Franstaligen' anderzijds."

Ze vroegen ook om

"voorgoed het België waarin twee gemeenschappen tegenover elkaar staan, achter ons te laten en de drie gewesten van het land de kans te geven zich te ontplooien, elk met een eigen identiteit en met efficiënte instellingen."

Bovendien deden ze een oproep

"... aan alle Brusselse politieke vertegenwoordigers, ongeacht de talen die ze spreken, om het bestaan van een echte gemeenschap van Brusselaars te erkennen en zich tot doel te stellen die in haar geheel te vertegenwoordigen."

Vervolgens werden in 2008-2009 de Staten-Generaal van Brussel (SGB), georganiseerd door tien organisaties⁵⁵ van het Platform van de Brusselse Civiele maatschappij, met de steun van

de ULB (Université libre de Bruxelles), de VUB (Vrije Universiteit Brussel) en de FUSL (Facultés universitaires Saint-Louis – ondertussen omgedoopt tot Université Saint-Louis, USL). De SGB hebben meer dan 2.600 personen in beweging gebracht, die verschillende talen spraken. Ze verenigden zich in denkgroepen, gewijd aan welbepaalde thema's gelinkt aan de toekomst van Brussel. In de conclusies van de Staten-Generaal van Brussel leest men onder meer het volgende:

“Het huidige bestuur van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt gekenmerkt door een gebrek aan samenhang tussen de zeven verschillende beleidsinstanties die de stad besturen. Een tekort aan autonomie tegenover de federale overheid en de gefedereerde entiteiten, en de concurrentie met de lokale besturen van het gewest, staan een efficiënte werking in de weg en dit alles maakt het bestuur weinig toegankelijk voor de burger.”

In 2009 werd een Cultuurplan voor Brussel gesmeed⁵⁶ door de twee Brusselse koepelorganisaties voor de podiumkunsten: het Réseau des Arts à Bruxelles (RAB) aan Franstalige zijde en het Brussels Kunstenoverleg (BKO) aan Nederlandstalige zijde. Het Cultuurplan doet onder meer de volgende vaststelling:

“Op middellange termijn lijkt een regionalisering van een aanzienlijk deel van de culturele bevoegdheden wenselijk. Toch mag de positieve rol van de Vlaamse en Franse Gemeenschap in de ontwikkeling van kunst en cultuur in Brussel niet onderschat worden. In de eerste plaats moeten daarom de tekortkomingen van de communautaire aanpak worden bekeken en moet, waar mogelijk, het cultuurbeleid worden bijgestuurd.”

We mogen ook de oprichting van het *Brussels Studies Institute* (BSI) niet vergeten, een gemeenschappelijk initiatief van de VUB, de ULB en de USL uit 2011. Het BSI stelt zich tot doel interdisciplinaire kennis te ontwikkelen over de stedelijke complexiteit van Brussel, in overleg met de partners op het terrein.

In 2013 zag het Marnixplan voor een meertalig Brussel⁵⁷ het licht.

Vele andere burgerinitiatieven overstijgen de beperkende communautaire reflex⁵⁸. Het zijn er echter te veel om ze hier allemaal op te sommen.

We mogen niet vergeten dat in vele Brusselse winkels en bedrijven meertaligheid de norm is en eentaligheid de uitzondering.

Vandaag praat men in 47% van de Brusselse gezinnen meer dan één taal⁵⁹. Bovendien staat 68% van de Brusselaars positief

tegenover tweetalig onderwijs⁶⁰. In het kader van de gewestverkiezingen vindt de helft van de Brusselaars tweetalige kieslijsten wenselijk, of lijsten die een ruimere vertegenwoordiging van de Brusselse bevolking garanderen (wat vandaag nog altijd verboden is), terwijl 27% voorstander is van eentalige Franstalige lijsten en 4% voorstander is van eentalige Nederlandstalige lijsten⁶¹.

Tot slot is er nog het initiatief van een groep burgers die het beu zijn geen gehoor te krijgen bij de 'traditionele' politici en daarom in 2008 een twee(meer)talige partij hebben opgericht: Pro Brussel⁶².

Eigenlijk zijn alleen de traditionele politieke partijen en de administratieve diensten van de gemeenschappen er nog van overtuigd dat de normale wereld eentalig is...

OPROEP AAN DE POLITICI EN DE BURGERS

Ik sluit deze korte reflectie graag af met een plechtige en dringende oproep aan de Brusselse politieke verantwoordelijken die voldoende jong van hart en geest zijn om de uitdagingen van de 21^e eeuw aan te gaan.

Laat de voorbijgestreefde communautaire tweespalt van de traditionele partijen voor wat ze is. Organiseer u in Brusselse partijen. En doe het voorstel aan uw zusterpartijen in de buurgewesten om samen met u op federaal niveau op te komen⁶³!

En u, Brusselse burgers, nodig ik uit om druk uit te oefenen op de partijen die u normaal gezien steunt. Vraag hen dat ze zich hervormen tot Brusselse twee(meer)talige partijen. En zolang ze dat niet doen, vraag ik u om die partijen te steunen die Brussel willen bevrijden van de negatieve impact van het taalcommunautarisme.

ENDNOTES

¹ 1.154.635 op 1 januari 2013. Bron: Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse – BISA: <http://www.bisa.irisnet.be/nl>.

² In 2010 onthaalde het gewest 46.949 buitenlanders. Rekening houdend met de uitstroom (14.414 personen) bedroeg de netto immigratie in dat jaar 32.535 personen. Voor heel België noteerde men een netto immigratie van 76.303 personen. Het Brussels Gewest was in 2010 dus goed voor 43% van de buitenlandse immigratie. Bron: BISA – NB: de cijfers houden geen rekening met administratieve bewegingen.

³ Jaarlijks verhuizen ongeveer 34.000 personen van het Brussels Gewest naar het Vlaams of het Waals Gewest. Tegelijk verhuizen er ongeveer 22.000 personen uit die gewesten naar het Brussels Gewest. Brussel heeft daardoor een negatief migratiesaldo van ongeveer 12.000 personen per jaar. De meeste mensen die de stad verlaten, gaan in de provincie Brabant wonen. Bron: BISA– cijfers voor 2010.

⁴ Het huisvestingsprobleem is zorgwekkend. De Brusselse bevolking bestaat voor 60% uit huurders (tegenover 25% in de rest van het land). Door de aanwezigheid van goed verdienende expats schieten de woningprijzen de hoogte in. De bouw van sociale woningen verloopt dan weer tergend traag: Brussel telt slechts 39.000 sociale woningen (9% van het totale woningpark), terwijl er nogmaals 41.000 gezinnen op de wachtlijsten staan. Bron: RTBF info, 24 mei 2013. http://www.rtbf.be/info/regions/detail_41-000-familles-attendant-de-pouvoir-louer-un-logement-social-a-bruxelles?id=8002101

⁵ 32,58% op 1 januari 2012 (bron: BISA). De grote meerderheid van de buitenlanders (63%) komt uit de Europese Unie. In dalende volgorde zijn dat Frankrijk (16%), Italië (8%), Polen (7%) en Spanje (6%). De buitenlanders die afkomstig zijn van een land buiten Europa zijn goed voor 32% van het totale aantal buitenlanders. De meesten komen uit Marokko (12%), gevolgd door Turkije (3%) en Congo (2,5%). (Bron: BISA; referentiejaar: 2010.) De Brusselse bevolking telt dus 4,7% Fransmannen, 3,6% Marokkanen, 2,5 Italianen, 2% Polen, 1,9% Spanjaarden en 0,9% Turken.

⁶ De talen waarvan de Brusselaars zeggen dat ze die goed of zeer goed beheersen, zijn het Frans (88,5%), het Nederlands (29,7%), het Engels (23,1%), het Arabisch (17,9%), het Duits (8,9%), het Spaans (7%), het Italiaans (5,2%), en het Turks (4,5%). Bron: Rudi Janssens: *Meertaligheid als cement van de stedelijke samenleving – een analyse van de Brusselse taalsituatie op basis van taalbarometer 3*. VUB Press, Brussel, 2013, p.16.

⁷ In 2012 telde men 714.847 jobs. 229.119 jobs (32,1%) waren ingevuld door Vlaamse pendelaars en 136.318 jobs (19,1%) door Waalse pendelaars. Bron: Actiris – Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid. <http://www.actiris.be/marchemp/tabid/211/language/nl-BE/Statistieken-van-de-Brusselse-arbeidsmarkt.aspx>

⁸ Bron: BISA. Gegevens voor 2011.

⁹ Bron: Eurostat. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/1-21032013-AP-FR/1-21032013-AP-FR.PDF

¹⁰ “De ruimtelijke verdeling van het totale gewestelijke belastbaar inkomen per gemeente geeft die evolutie goed weer: tijdens de afgelopen 30 jaar is het totale inkomen van de bevolking van de gemeenten van de eerste kroon haast niet gestegen - ten gevolge van de selectieve peri-urbanisatie, de stadsvlucht en de economische crisis - terwijl de gemeenten uit de Rand, en vooral die uit de zuidoostelijke Rand, het belastbaar inkomen van hun bevolking hebben zien verdrievoudigen.” Vertaald fragment uit Kesteloot, C. & Loopmans, M., 2009, *Citizens forum of Brussels. Social inequalities*. Brussels Studies, Synopsis nr. 16. http://www.brusselsstudies.be/medias/publications/EN_87_CFB15.pdf

¹¹ Berekend in termen van gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner.

¹² Werkloosheidscijfer volgens de normen van het Internationaal Arbeidsbureau, bij personen tussen 15 en 64 jaar oud. Gegevens van 2012. Bron: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad: *Welzijnsbarometer 2013*.

<http://www.observatbru.be/documents/graphics/rapport-pauvrete/welzijnsbarometer-2013.pdf>

¹³ Albert Martens et al., 2005, *Discrimination des étrangers et des personnes d'origine étrangère sur le marché du travail de la Région de Bruxelles-Capitale*.
http://www.ulb.ac.be/socio/tef/LivresTEF/Discrimination_ethnique.pdf
Marion Englert, 2013, *Analyse des déterminants du chômage urbain et politique de rééquilibrage entre l'offre et la demande de travail en Région de Bruxelles-Capitale*.
<http://dev.ulb.ac.be/dulbea/documents/1551.pdf>

¹⁴ Het Vlaams Parlement, dat de Vlaamse regering controleert, telt 6 Brusselse Nederlandstalige volksvertegenwoordigers, op een totaal van 131 leden. Die zes Brusselaars worden bij de gewestverkiezingen rechtstreeks verkozen door de Brusselse kiezers die hun stem uitbrengen op Nederlandstalige kieslijsten. Het Parlement van de Franse Gemeenschap bestaat uit de 75 leden van het Parlement van het Waals Gewest en uit 19 Franstalige leden van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement. Die worden 'aangesteld' (lees: ze worden aangeduid door de partijvoorzitters) overeenkomstig het gewicht van elke partij in dat parlement. De Brusselaars die in het Parlement van de Franse Gemeenschap zetelen, worden dus niet rechtstreeks door de Brusselse kiezer verkozen. De Brusselse kiezer kan het beleid dat door de twee gemeenschappen in Brussel wordt gevoerd, dus niet rechtstreeks afstraffen.

¹⁵ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofstad, *op. cit.*, p. 57 en 58.

¹⁶ Uiteraard zetten vele politieke verantwoordelijken zich met hart en ziel in om de best mogelijke resultaten te halen (of de minst slechte resultaten?) in de huidige complexe institutionele en politieke context. We moeten hen dankbaar zijn. Maar naast dat noodzakelijke kortetermijnbeleid moet er ook dringend een politiek debat komen dat kan leiden tot rechtvaardigere, leefbaardere instellingen voor het Brussels Gewest. Dat is de *conditio sine qua non* om een ambitieus en efficiënt beleid te voeren.

¹⁷ *La Société civile bruxelloise se mobilise*. Bruxelles, Le Cri Edition, 2010, p. 315-357.

¹⁸ "Aangezien gemeenschappen gebaseerd zijn op de notie 'taal' en taal 'aan de persoon gebonden' is, heeft een aantal andere bevoegdheden overduidelijk met die gemeenschappen te maken. De gemeenschap is bevoegd voor de cultuur (theater, bibliotheken, audiovisuele media, ...), het onderwijs, het gebruik van talen en de persoonsgebonden aangelegenheden die aan de ene kant het gezondheidsbeleid (de curatieve en preventieve geneeskunde) en aan de andere kant de hulp aan personen (de jeugdbescherming, de sociale bijstand, familiehelp, opvang van immigranten, ...) omvatten. Zij zijn eveneens bevoegd voor het wetenschappelijk onderzoek over hun bevoegdheden en de internationale betrekkingen die met hun bevoegdheden te maken hebben." Bron: Portalsite Belgium.be.

http://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/gemeenschappen/bevoegdheden

¹⁹ Voornamelijk de culturele materies en een deel van het onderwijs.

²⁰ "Gewesten beschikken over bevoegdheden in domeinen die met hun regio of gebied in de ruime zin van het woord te maken hebben. Zo zijn het Vlaamse Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest bevoegd voor economie, werkgelegenheid, landbouw, waterbeleid, huisvesting, openbare werken, energie, vervoer (met uitzondering van de NMBS), leefmilieu, ruimtelijke ordening en stedenbouw, natuurbescherming, krediet, buitenlandse handel, toezicht over de provincies, de gemeenten en de intercommunales. Ook zijn zij bevoegd voor het wetenschappelijk onderzoek en de internationale betrekkingen in de voornoemde domeinen." Bron: Portalsite Belgium.be.
http://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/gewesten/bevoegdheden

²¹ Commission communautaire française (Cocof). Een aantal bevoegdheden van de Franse Gemeenschap worden op Brussels grondgebied door de Cocof uitgeoefend, die op zich een autonome gefedereerde entiteit is. Haar bevoegdheden betreffen hoofdzakelijk bijstand aan personen, gezondheid en beroepsopleiding, indien het om Franstalige privé-instellingen gaat. De raad (het parlement) van de Cocof bestaat uit 72 Franstalige leden van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement. Het college (het parlement) van de Cocof is samengesteld uit de Franstalige ministers en staatssecretarissen van de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

²² Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC). De GGC is op het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad in hoofdzaak bevoegd voor de persoonsgebonden aangelegenheden 'gezondheidszorg' en 'bijstand aan personen' met betrekking tot:

- maatregelen die rechtstreeks op personen toepasselijk zijn;
- instellingen die wegens hun organisatie niet uitsluitend tot de Vlaamse of de Franse Gemeenschap behoren:
- openbare instellingen, zoals de OCMW's en de openbare ziekenhuizen, rusthuizen, ...
- privé-instellingen die geen keuze hebben gemaakt tussen beide gemeenschappen en die, derhalve, wegens hun organisatie, niet kunnen worden beschouwd als uitsluitend behorend tot de ene of de andere Gemeenschap.

De Verenigde Vergadering van de GGC is samengesteld uit de 89 leden van de Nederlandse en Franse taalgroep van het Brussels Parlement (de 89 Brusselse volksvertegenwoordigers zetelen dus zowel in het Brussels Parlement als in de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie)

Het Verenigd College (regering) van de GGC is samengesteld uit:

- vier leden met beslissende stem, namelijk de twee ministers van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering die tot de Nederlandse taalgroep behoren en de twee ministers die tot de Franse taalgroep behoren;
- de Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering met raadgevende stem; deze zit het Verenigd College voor;
- een Brussels lid van de Vlaamse Regering en een Brussels lid van de Franse Gemeenschapsregering die door hun respectieve Regering zijn aangewezen, met raadgevende stem.

²³ De Vlaamse Gemeenschapscommissie bestaat uit de Raad van de Vlaamse Gemeenschapscommissie en het College van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (ook wel eens Vlaams Brussels parlement en Vlaamse Brusselse regering genoemd). De Vlaamse Gemeenschapscommissie werd geïnstalleerd op 14 juli 1989. Vandaag zetelen in de Raad van de Vlaamse Gemeenschapscommissie de 17 Nederlandstalige verkozen van het Brusselse Hoofdstedelijk Parlement. De 2 Vlaamse ministers en 1 staatssecretaris uit de Brusselse regering vormen het College van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Grondwettelijk gezien behartigen het College en de Raad van de Vlaamse Gemeenschapscommissie de 'gemeenschapsmateries' (cultuur, onderwijs, welzijn en gezondheid) van alle Nederlandstalige instellingen in Brussel. De Vlaamse Gemeenschapscommissie schrijft haar beleid neer in verordeningen en besluiten. In tegenstelling tot de Cocof is de VGC geen gefedereerde entiteit: de instelling is ondergeschikt aan de Vlaamse Gemeenschap, die toezicht op haar uitoefent.

²⁴ Dit is een exclusieve bevoegdheid van de twee gemeenschappen.

²⁵ Tweetalig onderwijs kan maar worden uitgebouwd door de federale regering, die wettelijk gezien bevoegd is voor de 'bi-educatieve' aangelegenheden in Brussel... Uiteraard heeft ze dat nooit gedaan!

²⁶ Dit is een exclusieve bevoegdheid van de twee gemeenschappen.

²⁷ Dit is een exclusieve bevoegdheid van de twee gemeenschappen.

²⁸ Dit is een exclusieve bevoegdheid van de twee gemeenschappen.

²⁹ Elk van beide gemeenschappen kan een eigen zender financieren. Het gewest is daarvoor echter niet bevoegd.

³⁰ Het gewestelijk parlement telt 89 volksvertegenwoordigers: 72 personen die heel hun leven een 'Franstalige' stempel dragen en 17 personen met een 'Nederlandstalige' stempel. Ongeveer 20% van de Brusselse volksvertegenwoordigers is dus Nederlandstalig. Als we die verhouding zouden behouden maar het aantal volksvertegenwoordigers tot bijvoorbeeld 50 zouden beperken, dan zouden er onvoldoende 'Nederlandstaligen' zijn om hun vertegenwoordiging in alle commissies te verzekeren.

³¹ De ambtenaren die in de diverse administraties te Brussel tewerkgesteld zijn, zijn opgenomen in uiterst precieze taalkaders. Zo is er voor het Brussels ministerie een verhouding van 72,49% Franstaligen en 27,51% Nederlandstaligen vastgelegd. Zelfs de ambtenaren die, vanaf een zeker niveau, tweetalig moeten zijn, blijven ofwel als Nederlandstalige ofwel als Franstalige geboekstaafd! Laten we daarbij opmerken dat er in de gemeentelijke of gewestelijke administratieve diensten geen quorum werd ingevoerd om een minimum aantal Brusselaars op te leggen.

³² De Europese verkiezingen gebeuren op basis van drie kiescolleges: een Frans, een Nederlands en een Duitstalig kiescollege. Er bestaat geen Brussels kiescollege om de Brusselaars in staat te stellen hun vertegenwoordigers in het Europees Parlement te kiezen. De Brusselse kiezers moeten een keuze maken tussen het Nederlands en het Frans kiescollege.

³³ Toch komen er kleine stappen in de goede richting, met de overheveling naar het gewest van bevoegdheden als sportinfrastructuur, toerisme, beroepsopleiding en 'bi-communautaire culturele aangelegenheden van gewestelijk belang'. Jean-Paul Nassaux noteert terecht dat het akkoord de gemeenschappen hun bevoegdheden niet ontnemt. In die zin zou de vooropgestelde 'vereenvoudiging' wel eens met 'complicaties' kunnen samengaan.

Bron: *Les enjeux des élections de 2014 pour Bruxelles*. <http://www.crisp.be/2014/01/les-enjeux-des-elections-de-2014-pour-bruxelles/>

³⁴ http://www.alainmaskens.be/documents/Le_futur_Senat_est_confederal.pdf

³⁵ Zie ook de analyse gepubliceerd door Rethinking Belgium: *Must Brussels's communes be merged? The experiences of Antwerp, Berlin and Vienna*.

<http://www.rethinkingbelgium.eu/rebel-initiative-ebooks/ebook-13-must-brussels-communes-be-merged-experiences-antwerp-berlin-vienna>

³⁶ Het bereikte akkoord herbekijkt de bevoegdheidsverdeling tussen de gemeenten en het gewest voor aangelegenheden als stedenbouw, huisvesting, mobiliteit, parkeerbeleid en netheid. Zo moeten de gemeentelijke mobiliteitsplannen het fiat van het gewest krijgen en heeft het gewest ook het laatste woord bij grote stedenbouwkundige dossiers.

³⁷ Aan die nieuwe afweging van de bevoegdheidsverdeling tussen gewest en gemeenten zou een herziening van de gemeentelijke grenzen moeten worden toegevoegd. Yvan Vandenberghe deed een voorstel in die zin, dat werd behandeld op de Brussels Summer University van september 2013: Workshop 6 - *Gouverner Bruxelles: Les limites des communes et la répartition des compétences*. <http://www.bsu2013.eu/BrusselsSummerUniversity.html>.

³⁸ <http://www.alainmaskens.be/documents/frontieresdebruxelles.pdf>

Zie ook de analyse van Olivier Dupuis uit 2013: *De Brusselaars en het Stockholmsyndroom*. Gepubliceerd op de blog 'L'Européen': <http://www.leuropeen.eu/2013/09/26/>

³⁹ De traditionele Brusselse partijen slepen twee grote handicaps met zich mee. De eerste wordt in deze tekst sterk benadrukt en is typisch voor Brussel: de partijen zijn verdeeld op basis van taal. De tweede handicap is globaal van aard maar mag niet worden vergeten: de partijen zijn – de ene al meer dan de andere – besmet door een reeks symptomen van de participatie, symptomen die nog worden versterkt door het huidige kiessysteem (zie ook: Olivier Dupuis, 2013, *Une septième réforme de l'état pour la Région bruxelloise*, <http://www.leuropeen.eu/2013/11/27/une-7-reforme-de-letat-pour-la-region-bruxelloise/>) en door de praktijk van politieke benoemingen in vele administraties, parastatalen en politieke vzw's (zie bijvoorbeeld: Steven Van Garsse, 2013, *Politieke benoemingen: kabinetschefs in de prijzen*, <http://www.brusselnieuws.be/nl/nieuws/politieke-benoemingen-kabinetschefs-de-prijzen>).

⁴⁰ Het waren Waalse politici die hun veto stelden tegen het project van Arthur Gilson. Die had voorgesteld om aan de Brusselse Agglomeratie niet alleen de facilitéitengemeenten toe te voegen, maar ook die drie Waalse gemeenten en twee Vlaamse gemeenten (Dilbeek en Strombeek-Bever). Zie Olivier Dupuis, 2013, *op. cit.*

⁴¹ Zie onder meer Rudi Janssens, *op. cit.*, p. 107.

⁴² Politicologe Caroline Van Wynsberghe heeft het over een “fédéralisme de confusion” (verwarringsfederalisme). Ze voegt daaraan toe dat, gezien de opeenvolgende politieke crisissen die België de laatste jaren te verwerken kreeg, het logischer is zich af te vragen wat België van de andere federaties kan leren, dan omgekeerd. Duiden waarin de Belgische situatie verschilt van die van andere federale staten, komt eigenlijk neer op een les over hoe je de zaak beter niet aanpakt. Caroline Van Wynsberghe: *L’exemple belge. Les faiblesses de la formule fédérale mise en place en Belgique*. <http://ideefederale.ca/wp/wp-content/uploads/2011/04/Belgique.pdf>

⁴³ Elders heb ik het over “mono-identitaire ideologieën”: *Mono-Vlamingen en Mono-Walen? Dwaalwegen en gevaren van de mono-identitaire ideologieën*, 2000. (http://www.alainmaskens.be/dnao/dutch/index_boek.htm)

⁴⁴ Prozaïscher gesteld: als het Brusselse beleid er niet op verbeterd, en als het de reflex van het op zichzelf terugplooiën niet helpt afremmen, dan hoeft het niet te verbazen indien op een dag bepaalde lobbygroepen hun slag thuishalen, en de hoofdstad van Europa naar een andere, centraler gelegen plek verhuist.

⁴⁵ Die goocheltruc verliep als volgt. Historisch gezien zijn de gemeenschappen vroeger dan de gewesten opgericht. Bij de oprichting van de Vlaamse Gemeenschap kreeg die instelling haar zetel in Brussel, wat aanvaardbaar was, aangezien de Vlaamse Gemeenschap bevoegd was (en nog altijd is) op Brussels grondgebied. Wanneer vervolgens de gewesten werden opgericht, heeft de Vlaamse Gemeenschap de structuren en bevoegdheden van het Vlaams Gewest onmiddellijk opgeslorpt. Ook die kregen dus hun zetel in Brussel, ofschoon ze uitsluitend op Vlaams grondgebied van toepassing zijn!

⁴⁶ Het is niet alleen noodzakelijk dat de federale en gewestelijke instellingen worden hervormd, daarnaast moet uiteraard ook het Brusselse beleid verbeteren. Daarover zouden de Brusselaars zelf moeten kunnen beslissen. Ik verwijs hiervoor naar de conclusies van de Staten-Generaal van Brussel, die ik hierboven heb geciteerd.

⁴⁷ Het standpunt van een aantal politici begint in die zin te evolueren. Zo was er het beroemde voorstel van Johan Vande Lanotte (2011) i.v.m. een Belgische Federatie, ingedeeld in vier gewesten: Vlaanderen, Wallonië, Brussel en de Duitstalige Gemeenschap (http://www.s-p-a.be/media/uploads/pdf/belgische_unie.pdf). Recentelijk was er de oproep van de Brusselse afdeling van Ecolo (22 januari 2014) om de drie Brusselse gemeenschapscommissies af te schaffen (Cocof, VGC en GGC) en hun bevoegdheden naar het gewest over te hevelen. In het voorstel van Vande Lanotte behouden Vlaanderen en Wallonië op Brussels grondgebied hun bevoegdheid inzake respectievelijk Nederlandstalig en Franstalig onderwijs. Het voorstel van Ecolo gaat enigszins in dezelfde lijn: de gemeenschappen blijven bestaan, samen met hun bevoegdheden inzake onderwijs en cultuur, maar het Brussels Gewest krijgt de mogelijkheid om een tweetalig onderwijsnet uit te bouwen. Ook de politieke verantwoordelijken van de Duitstalige Gemeenschap hebben lang strijd gevoerd voor een staatsindeling op basis van een federale staat en vier gewesten. En dan was er nog het voorstel uit 2010 van de partij Pro Brussels, over een “solidair federalisme tussen volwassen gewesten”. <http://www.probruxsel.be/notre-vision-du-feacutedeacuteralisme---over-federalisme.html>

⁴⁸ Zie Philippe Van Parijs, 2010, *The linguistic territoriality principle: Right violation or parity of esteem?*, Lead piece to the 4th Re-Bel Public Event. <http://www.rethinkingbelgium.eu/rebel-initiative-files/ebooks/ebook-11/Lead-Piece.pdf>

⁴⁹ Fragment uit de Belgische Grondwet:

Art. 2 België omvat drie gemeenschappen: de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap.

Art. 3. België omvat drie gewesten: het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Gewest.

Art. 4. België omvat vier taalgebieden: het Nederlandse taalgebied, het Franse taalgebied, het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad en het Duitse taalgebied.

Elke gemeente van het Rijk maakt deel uit van een van deze taalgebieden.

⁵⁰ In Brussel moet het cultuurbeleid “ook gehoor geven aan de verlangens van andere delen van de Brusselse bevolking. Het gaat erom in de openbare ruimte, taal, erfgoed en bij plechtigheden, traditionele en zich hybridiserende cultuurexpressies van personen en groepen van diverse origine te erkennen. Die erkenning moet tot stand komen in de school, de media en de verschillende door de overheid gesteunde culturele programma’s”. Fragment uit het Brussels Manifest, 2003. (<http://www.alainmaskens.be/documents/ManifestNL.pdf>)

⁵¹ Aan die problematiek heb ik een kort artikel gewijd, dat online beschikbaar is. http://www.alainmaskens.be/documents/La_6eme_Reforme_de_l_etat_-_un_delire_communautaire_de_plus_a_Bruxelles.pdf

⁵² Zie onder meer nummers 2103 en 2104 van ‘Courrier Hebdomadaire’ van het CRISP (2011): “*Le Nouveau Mouvement Bruxellois*”, door Jean-Paul Nassaux.

⁵³ Beide projecten hebben twee vzw’s moeten oprichten, een Franstalige en een Nederlandstalige, om overheidssubsidies te kunnen aanvragen! Ten gevolge van de staatshervorming zal het Brussels Gewest vanaf 2014 in principe – eindelijk – biculturele initiatieven kunnen steunen, op voorwaarde dat ze van gewestelijk belang zijn.

⁵⁴ <http://www.brusselsstudies.be/nl/brussels-studies-het-elektronisch-wetenschappelijk-tijdschrift-voor-onderzoek-over-brussel>

⁵⁵ ACV Brussel-Halle-Vilvoorde, FGTB Bruxelles, Brussels Enterprises Commerce and Industry (BECI), Réseau des Arts à Bruxelles (RAB), Brussels Kunstenoverleg (BKO), Brusselse Raad voor het Leefmilieu (BRAL), Inter-Environnement Bruxelles (IEB), Aula Magna, bruXsel forum en Manifesto

⁵⁶ <http://www.brusselskunstenoverleg.be/nl/cultuurplan-voor-brussel/cultuurplan-voor-brussel>

⁵⁷ <http://marnixplan.org/sommaire?lang=nl>

⁵⁸ We citeren graag nog de volgende initiatieven: “Het werkt, ça marche” (<http://www.nl-fr.be/>); de Brussels Summer Universities, door Aula Magna georganiseerd op elke eerste zaterdag van de maand; de Brussels Academy (<http://brusselsacademy.wordpress.com/>) en haar ‘Nacht van de kennis over Brussel’; “Platform Kanal” (<http://www.platformkanal.be/>); “Brussels Metropolitan” (<http://www.brusselsmetropolitan.eu/index.php>).

⁵⁹ Rudi Janssens, *op. cit.*, p. 39.

⁶⁰ Rudi Janssens, *op. cit.*, p. 60.

⁶¹ Rudi Janssens, *op. cit.*, p. 125.

⁶² www.probruxsel.be of <https://www.facebook.com/PROBRUXSEL>

⁶³ Dat er geen nationale partijen bestaan, is een van de grote zwaktes van het Belgische federalisme. Caroline Van Wynsberghe merkt terecht op dat de politieke partijen moeten fungeren als discussieforum waar banden kunnen worden gesmeed tussen de verschillende gemeenschappen. Omdat de Belgische politici niet over dergelijke ontmoetingsruimten beschikken, beklemtonen ze meer de tegenstelling tussen de verschillende delen van het land, dan hun onderlinge ideologische tegenstellingen” (*op. cit.*, p.4).

We dromen allemaal van een Brussels Gewest dat ijvert voor de toekomst van al zijn inwoners, dat bouwt aan een welvarend en solidair België, en dat de Europeanen een hoofdstad biedt die aan hun verwachtingen voldoet.

Vandaag is het gewest echter niet in staat die ambitie waar te maken. De gewestelijke instellingen, opgetrokken op de scheidingslijn tussen taalgemeenschappen, zijn complex (zeven regeringen!) en weinig efficiënt. De politieke klasse is verdeeld over Nederlandstalige en Franstalige partijen, die vanuit Vlaanderen en Wallonië worden aangestuurd.

In dergelijke omstandigheden kan het Brussels Gewest zijn vele uitdagingen onmogelijk aangaan, alle goede wil van de lokale verantwoordelijken ten spijt. Zij die het meest onder de situatie lijden, zijn de Brusselse jongeren. Velen leven in armoede en worden met ongelijkheid en werkloosheid geconfronteerd. In sommige wijken is één jongere op twee werkloos. Dergelijke situaties zijn onaanvaardbaar.

Het gewest zal maar uit de impasse geraken als zijn politieke verantwoordelijken – onder druk van de burgers – eindelijk de taalkloof overstijgen. Als Brusselse politici dienen ze een eigen plaats in het federale België op te eisen, in plaats van zich als Franstaligen binnen een soort “Wallobruxië” te groeperen of als Nederlandstaligen in de Vlaamse moederschoot genesteld te blijven.

In de huidige politieke context zou zo iets een ware omwenteling betekenen. Het is tot een dergelijke geweldloze, democratische maar noodzakelijke revolutie dat Alain Maskens ons oproept.

ALAIN MASKENS is naast arts en essayist ook een pionier van de ‘nieuwe Brusselse beweging’. Dit is zijn derde essay over de gevolgen van het Belgische federalisme voor Brussel.

PRIJS: 4 €